

“Hun duede ikke”

Original tekst af H.C. Andersen - 1855

Kilde: Det Kongelige Bibliotek

Byfogden stod ved det aabne Vindue; han var i Mansket-Skjorte, med Brystnaal i Kalvekrydset og overordenlig vel barberet, selvgjort Arbeide; dog var han kommet til at give sig et lille Snit, men hen over det sad en Lap Avis-Papir.

”Hør, du Lille!” raabte han.

Og den Lille var ingen anden end Vaskerkonens Søn, der netop gik forbi og ærbødig tog sin Kasket af; den var knækket i Skyggen og indrettet til at putte i Lommen. I de fattige, men rene og særdeles vel lappede Klæder og med svære Træskoe, stod Drengen ærbødig, som var det for Kongen selv han stod.

”Du er en god Dreng!” sagde Byfogden, ”Du er en høflig Dreng! din Moder skyller vel Tøi nede ved Aaen; der skal Du ned med det, Du har i Lommen. Det er en slem Ting med din Moder! hvormeget har Du der?”

”En halv Pægel!” sagde Drengen med forskrækket, halv sagte Stemme.

”Og imorges fik hun det samme!” vedblev Manden.

”Nej, igaar var det!” svarede Drengen.

”To halve gjør en heel! - Hun duer ikke! Det er sørgeligt med den Klasse af Folket! Siig til din Moder, at hun skulde skamme sig! og bliv aldrig Du en Drukkenboldt, men det bliver Du nok! - Stakkels Barn! - Gaa nu!”

Og Drengen gik; Kasketten beholdt han i Haanden, og Vinden blæste paa hans gule Haar, saa at det reiste sig i lange Totter. Han gik om af Gaden, ind i Gyden, ned til Aaen, hvor Moderen stod ude i Vandet ved Toestolen og slog med Tærskelen paa det svære Linned. Der var Strømning i Vandet, thi Vandmøllens Sluser vare oppe, Lagenet drev for Strømmen og var nær ved at rive Toestolen om; Vaskerkonen maatte holde imod.

”Jeg er nær ved at seile!” sagde hun, ”det er godt, at Du kommer, for jeg kan trænge til at faae lidt Hjelp paa Kræfterne! det er koldt herude i Vandet; i sex Timer har jeg staaet her. Har Du Noget til Mig?”

Drengen tog Flasken frem, og Moderen satte den for Munden og drak en Slurk.

”O, hvor det gjør godt! hvor det varmer! det er ligesaa godt som varm Mad, og det er ikke saa dyrt! drik, min Dreng! Du seer saa bleg ud, Du fryser i de tynde Klæder! det er jo ogsaa Efteraar. Hu! Vandet er koldt! bare jeg ikke bliver syg! men det gjør jeg ikke! giv mig en Taar endnu og drik ogsaa Du, men kun en lille Draabe, Du maa ikke vænne Dig til det, mit stakkels fattige Barn!”

Og hun gik om Broen, hvor Drengen stod, og traadte op paa Land; Vandet drev fra Sivmatten, hun havde om Livet, Vandet flød fra hendes Skjørt.

”Jeg slider og slæber, saa Blodet er færdigt at springe mig ud af mine Neglerødder! men det er det samme, naar jeg kun hæderlig kan faae dig frem, mit søde Barn!”

I det Samme kom en noget ældre Kone, fattig i Klæder og Skind, halt paa det ene Been og med en mægtig stor forloren Krølle ud over det ene Øie, det skulde skjules af Krøllen, men den gjorde Skavanken mere kjendelig. Det var en Veninde af Vaskerkonen, ”Halte-Maren med Krøllen,” kaldte Naboerne hende.

”Stakkel, hvor Du slider og slæber og staaer i det kolde Vand! Du kan nok trænge til Lidt at varmes ved, og dog har man ondt af den Draabe, Du faaer!” - og nu var snart hele Byfogdens Tale til Drengen bragt Vaskerkonen; for Maren havde hørt det Hele, og det havde ærgret hende, at han talte saaledes til Barnet om dets egen Moder og om den Draabe, hun tog, lige i det Byfogden gjorde stort Middags-Collats med Viin i flaskeviis! ”fine Vine og stærke Vine! lidt over Tørsten hos Mange! men det kalder man ikke at drikke! de due, men Du duer ikke!”

”Saa han har talt til Dig, Barn!” sagde Vaskerkonen, og hendes Læber bevægede sig zittrende: ”Du har en Moder, der duer ikke! maaskee har han Ret! men til Barnet skulde han ikke sige det! dog, fra det Huus kommer Meget over mig!”

”I har jo tjent der i Gaarde, da Byfogdens Forældre levede og boede der; det er mange Aar siden! Der er spist mange Skjepper Salt siden den Tid, saa man nok kan tørste!” og Maren loe. ”Der er stor Middag i Dag hos Byfogden, den skulde have været sagt af, men nu blev det dem for silde, og Maden var lavet. Jeg har det fra Gaardskarlen. Der er for en Timestid siden kommet Brev om, at den yngre Broder er død i Kjøbenhavn.”

”Død!” udbrød Vaskerkonen og blev liigbleg.

"Ih dog!" sagde Konen; "tager I Jer det saa nær! naa, I kjendte ham, fra I tjente der i Huset."

"Er han død! han var det bedste, det meest velsignede Menneske! vor Herre faaer ikke Mange, som ham!" og Taarerne løb hende ned ad Kinderne. "O, min Gud! det gaaer rundt med mig! det er, fordi jeg drak Flasken ud! jeg har ikke kunnet taale det! jeg føler mig saa ilde!" - og hun holdt sig op til Plankeværket.

"Herre Gud, I er ganske daarlig, Moer!" sagde Konen. "See dog til, det kan gaae over! - nei, I er rigtig syg! det er bedst, jeg faaer Jer hjem!"

"Men Tøiet der!"

"Det skal jeg nok tage mig af! tag mig under Armen! Drengen kan blive her og passe paa saa længe, saa skal jeg komme og vaske Resten; det er en lille Klat kun!"

Og Fødderne vaklede under Vaskerkonen.

"Jeg har staaet for længe i det kolde Vand! jeg har ikke siden imorges faaet Vaadt eller Tørt! jeg har Feber i Kroppen! O Herre Jesus! hjælp mig hjem! mit stakkels Barn!" - og hun græd.

Drengen græd og sad snart ene ved Aaen ved det vaade Tøi. De to Koner gik langsomt, Vaskerkonen vaklende, op ad Gyden, om ad Gaden, forbi Byfogdens Gaard, og netop udenfor den sank hun om paa Brostenene. Folk samlede sig.

Halte-Maren løb ind i Gaarden om Hjelp. Byfogden med sine Gjester saae ud ad Vinduerne.

"Det er Vaskerkonen!" sagde han, "hun har faaet lidt over Tørsten; hun duer ikke! det er Skade for den kjønne Dreng, hun har. Jeg har sandelig Godhed for Barnet. Moderen duer ikke!"

Og hun blev bragt til sig selv igjen og ledet til sit fattige Hjem, hvor hun kom i Seng. En Skaal varmt Øl med Smør og Sukker gik den skikkelige Maren at lave, det var den Medicin hun troede var den bedste, og saa gik hun til Skyllestedet, skyllede meget daarligt, men velmeent, trak egentlig kun det vaade Tøi i Land og fik det i en Kasse.

Ved Aften sad hun i den fattige Stue hos Vaskerkonen. Et Par brunede Kartofler og et deiligt fedt Stykke Skinke havde hun faaet hos Byfogdens Kokkepige til den Syge, det nød Drengen og Maren godt af; den Syge glædede sig ved Lugten, den var saa nærende, sagde hun.

Og Drengen kom tilsengs, den selvsamme, i hvilken Moderen laae, men han havde sin Plads paatværs ved Fødderne med et gammelt Gulvtæppe over sig, syet sammen af blaa og røde Strimler.

Og det var lidt bedre med Vaskerkonen; det varme Øl havde styrket hende, og Lugten af den fine Mad gjorde godt.

"Tak, du gode Sjæl!" sagde hun til Maren, "Alt vil jeg ogsaa sige Dig, naar Drengen sover! jeg troer allerede, han gjør det! hvor sød og velsignet seer han ud! med de lukkede Øine! han veed ikke, hvorledes hans Moder har det. Vor Herre lade ham aldrig prøve det! - Jeg tjente hos Kammerraadens, Byfogdens Forældre, saa traf det sig, at den yngste af Sønnerne kom hjem, Studenten; dengang var jeg ung, vild og gal, men skikkelig, det tør jeg sige for Guds Ansigt!" saagde Vaskerkonen, - "Studenten var saa lystig og glad, saa velsignet! hver Bloddraabe i ham var retskaffen og god! bedre Menneske har der ikke været paa Jorden. Han var Søn i Huset, og jeg kun Tjenestepige, men vi bleve Kjærestefolk, i Tugt og Ære! et Kys er dog ikke Synd, naar man rigtig holder af hinanden. Og han sagde det til sin Moder; hun var som vor Herre for ham her paa Jorden! og hun var saa klog, kjærlig og elskelig! - Han reiste bort, og sin Guldring satte han paa min Finger. Da han vel var borte, kaldte min Madmoder mig ind for sig; alvorlig og dog saa mild stod hun, talte, som vor Herre vilde kunne det; hun klarede for mig Afstanden i Aand og Sandhed imellem ham og mig. "Nu seer han paa, hvor godt Du seer ud, men Udseendet vil gaae bort! Du er ikke oplært som han, I naae ikke op til hinanden i Aandens Rige, og deri ligger Ulykken. Jeg agter den Fattige, sagde hun, hos Gud kan han maaskee faae en høiere Plads, end mange Rige, men man maa ikke paa Jorden gaae over i et galt Spor, naar man kjører fremad, ellers vælter Vognen og I To ville vælte! Jeg veed, at en brav Mand, en Haandværksmand har friet til Dig, det er Erik Handskemager, han er Enkemand, har ingen Børn, staaer sig godt, tænk derover!" Hvert Ord, hun sagde, var som Knive gennem mit Hjerte, men Konen havde Ret! og det knugede mig og tyngede mig! - jeg kyssede hendes Haand og græd mine salte Taarer, og det endnu mere, da jeg kom ind i mit Kammer og lagde mig over min Seng. Det var en tung Nat, som fulgte, vor Herre veed, hvad jeg led og stred. Saa gik jeg om Søndagen til Herrens Bord, for at faae Lys i mig. Da var det ligesom en Tilskikkelse: idet jeg gik ud

af Kirken, mødte jeg Erik Handskemager. Saa var der ikke længer nogen Tvivl i mit Sind, vi passede for hinanden i Stilling og Vilkaar, ja, han var endogsaa en velhavende Mand! og saa gik jeg lige hen til ham, tog hans Haand og sagde: er dine Tanker endnu til mig? - Ja evig og altid! sagde han. - Vil Du have en Pige, der agter og ærer Dig, men ikke holder af Dig, men det kan vel komme! - Det vil komme! sagde han, og saa gav vi hinanden Haanden. Jeg gik hjem til min Madmoder; Guldringen, som Sønnen havde givet mig, bar jeg paa mit bare Bryst, jeg kunde ikke sætte den paa min Finger ved Dagen, men kun hver Aften, naar jeg lagde mig i min Seng. Jeg kyssede Ringen, saa at min Mund blødte ved det, og saa gav jeg den til min Madmoder, og sagde, at i næste Uge vilde der blive lyst fra Prædikestolen for mig og Handskemageren. Saa tog min Madmoder mig i sine Arme og kyssede mig - hun sagde ikke, at jeg ikke duede, men den Gang var jeg maaskee ogsaa bedre, skjøndt jeg ikke endnu havde prøvet saa megen Verdens Modgang. Og saa stod Brylluppet ved Kyndelmisse; og det første Aar gik godt, vi holdt Svend og Dreng og Du, Maren, tjente os."

"O, I var en velsignet Madmoder!" sagde Maren, "aldrig glemmer jeg, hvor mild I og Jer Mand var!"

"Det var i de gode Aar, Du var hos os! - Børn havde vi da ikke. - Studenten saae jeg aldrig! - Jo, jeg saae ham, men han saae ikke mig! han kom her til sin Moders Begravelse. Jeg saae ham staae ved Graven, han var saa kridhvid og saa bedrøvet, men det var for Moderens Skyld. Da siden Faderen døde, var han i fremmede Lande og kom ikke her og har ikke heller senere været her. Aldrig giftede han sig, veed jeg; - han var nok Procurator! - mig huskede han ikke, og om han havde seet mig, saa havde han dog vist ikke kjendt mig igjen, saa fæl jeg seer ud. Og det er jo ogsaa meget godt!"

Og hun talte om sine Prøvelsers tunge Dage, hvorledes Ulykken ligesom væltede ind paa dem. De eiede fem hundrede Rigsdaler, og da der i Gaden var et Huus at faae for to hundrede, og det vilde betale sig at faae det revet ned og bygge et nyt, saa blev Huset kjøbt. Murer og Tømrer gjorde Overslag, at det videre vilde koste ti hundrede og tyve. Credit havde Erik Handskemager, Pengene fik han til Laans fra Kjøbenhavn, men Skipperen, der skulde bringe dem, forliste og Pengene med.

"Da var det, jeg fødte min velsignede Dreng, som her sover. - Fader faldt i en svær, langvarig Sygdom; i tre Fjerdingaar maatte jeg klæde ham af og paa. Det gik reent tilbage for os, vi laante og laante: alt vort Tøi gik, og Fader døde fra os! - Jeg har slidt og slæbt, stridt og stræbt for Barnets Skyld, vasket Trapper, vasket Linned, grovt og fiint, men jeg skal ikke have det bedre, vil vor Herre! men han løser nok op for mig og sørger for Drengen."

Og saa sov hun.

Ud paa Morgenen følte hun sig styrket og stærk nok, som hun troede, til igjen at gaae til sit Arbeide. Hun var net-op kommet ud i det kolde Vand, da greb hende en Rystelse, en Afmagt; krampagtigt tog hun for sig med Haanden, gjorde et Skridt opad og faldt om. Hovedet laae paa det tørre Land, men Fødderne ude i Aaen, hendes Træskoe, som hun havde staaet med paa Bunden, - i hver af dem var der en Visk Halm - drev paa Strømmen; her blev hun fundet af Maren, der kom med Kaffe.

Fra Byfogden havde der hjemme været Bud, at hun strax maatte møde hos ham, han havde Noget at sige hende. Det var for seent. En Barbeer blev hentet til Aareladning; Vaskerkonen var død.

"Hun har drukket sig ihjel!" sagde Byfogden.

I Brevet, der bragte Underretning og Broderens Død, var opgivet Testamentets Indhold, og deri stod, at 600 Rdlr. testamenteredes til Handskemager-Enken, der engang havde tjent hans Forældre. Efter bedste Skjøn skulde Pengene, i større eller mindre Portioner, gives hendes og hendes Barn.

"Der har været noget Mikmak med min Broder og hende!" sagde Byfogden, "godt, at hun er af Veien; Drengen faaer nu det Hele, og jeg skal sætte ham til brave Folk, en god Haandværker kan han blive!" - Og i de Ord lagde vor Herre sin Velsignelse.

Og Byfogden kaldte Drengen for sig, lovede at sørge for ham, og sagde ham, hvor godt det var, at hans Moder var død, hun duede ikke!

Til Kirkegaarden blev hun bragt, de Fattiges Kirkegaard. Maren plantede et lille Rosentræ paa Graven, Drengen stod ved Siden.

"Min søde Moder!" sagde han, og Taarerne strømmede: "Er det sandt: hun duede ikke!"

"Jo, hun duede!" sagde den gamle Pige og saae op imod Himlen. "Jeg veed det fra mange Aar og fra den sidste Nat. Jeg siger Dig, hun duede! og vor Herre i Himmeriges Rige siger det med, lad Verden kun sige: hun duede ikke!"